



cavabdeh olan ədəbiyyatşünas kimi ədəbiyyatımızın problemlərini tənqid müstəvi-sində üzə çıxarır...

Vaqif Yusifli şəxsi münasibətlərindən asılı olmayaraq, istər gənc, istərsə də yaşlı nəsil olsun, yeri gəldikcə zəif şeirlərinə görə onları tənqid edir. Məsələn, Əlirza Həs-rəti (Cəlilabad) "Dünyanı adam basıb" şeirindəki aşağıdakı bəndə görə çox ciddi tənqid etmişdir:

*Bir sevdə duasıdı  
Ürəyimdə bu sancı.  
Şair əti yeməkdir  
Dünyanın son qazancı.*

Bir sözlə, Vaqif müəllim şair və yazıçı-ların yaxşı əsərlərini təqdir etməklə kifay-ətlənmiş, onların zəif əsərlərini ciddi tənqid etməkdən, gənclərə yol göstərməkdən, yaşlı nəsle məsləhət verməkdən də çəkin-mir. Yeri gəldikcə ədəbiyyatımızın məq-səd və vəzifələrindən söhbət açır. Tənqid-çinin bu yanaşmasını bölgələrdə yaşayıb-yaradan yazarlara ustad dərsi kimi qiymət-ləndirmək də olar.

Tədqiqatçı bölgələrdə yaşayan yazarlar-ın elə əsərlərini tədqiqatə cəlb edir ki, tər-biyəvi əhəmiyyəti olsun, oxucunu düşün-dürsün. Bahadır Fərmanın (Gəncə) dönük-lərə, küskünlərə mesaj olan şeri üzərində xüsusi dayanır:

*Vətəndən küsübsən bu nə qaydadır?  
Axtarma, qürbətdə Vətən tapılmaz!  
Sənin ki, həsrətin Vətən boydadı  
Öləndə boyunna kəfən tapılmaz.*

*Sinəni göynədlər bu həsrət dağın,  
Yüz ağrı göyərlər xəlqət içində.  
Gizlədə bilməzsən, mənim yazığım,  
Vətən həsrətini sərvət içində.*

*Dolub ürəyinə qürbətə çəni,  
Ən köyrək duyğular oyadacaqsan.  
Bu, Ana vətəndir, atarmı səni?  
Ən azı tabutda qayıdacaqsan.*

Bu ibrətamiz şeir, bundan da ibrətamiz real bir hadisəni yada salır.

Tanınmış yazıçı Mustafa Çəmənlili "Nəşriyyatlarda keçən ömrüm" əsərində göstərir ki, Qulam Məmmədlinin həyat yoldaşı, anası alman mənşəli olan Lida xanım müstəqillik illərinin ağır vaxtlarında qızı ilə Almaniyaya gedibmiş. Bir müddət sonra dünyasını dəyişib. Alimin qızı anasını orada torpağa tapşırımayıb, vətəni Azərbaycanla gətirib (Bax: "Ədalət" qəzeti, 26.11.16).

İnanmıram ki, Gəncədə yaşayan Bahadır Fərmanın bu real həqiqəti əks etdirən hadisədən xəbəri olsun. Necə olsa da, onun şeri vətənə bağlılıqdan xəbər verən bu ibrətamiz hadisə ilə çox səsləşir.

Bu qəmli hadisəni yazarkən həyat yoldaşım abunəçi olduğum "Ədalət" qəzetinin 7 dekabr 2016-cı il tarixli sayını yazı məsələsinə üstünə qoydu. Əhvalım dəyişsin deyərək "Günün lətifəsi"ni oxudum. Təəssüf ki, əvvəllər qəzetdə getmiş bir lətifə idi. **Dördüncü səhifəyə baxdım. Gözlərimə inanmadım.** Musa Ələkbərli və Əbülfət Mədətoğlunun başsağlığı və Musa Ələkbərli-nin Bahadır Fərmanın əziz xatirəsinə həsr etdiyi doqquz bənddən ibarət şeri də verilib.

Şeir bir oxucu kimi mənə dərin təsir etdi.

Musa Ələkbərliyə telefon açaraq diqqətinə görə təşəkkür etdim.

"Bundan sonra anasının ürəyi rahatlanacaq. Oğlu yanındadır" - dedi və qəmli-qəmli Bahadır Fərmanın aşağıdakı bəndini əzbər söylədi.

*Avtobus dayanır bir yol başında,  
Biletlər yoxlanır yenə də bir-bir.*

*Heç kimsə bilmir ki, həmin maşında  
Bir ana ürəyi biletsiz gedir.*

Taleyə bax - deyə düşündüm və ürəyimdə Bahadır Fərman haqqında dəyərli portret çərk yazan Vaqif Yusifliyə minnətdarlığımı bildirdim.

Bununla belə, tənqidçinin bəzi fikirlərinə görə onunla mübahisə də etmək olar. Vaqif müəllim yazır ki, doxsanıncı illərdə əvvəlki nəsillərə bənzəməyən bir nəsil yaranmışdı.

O, Əlirza Həsərti (Cəlilabad) istedadlı şair kimi təqdim edir və şeirlərindən misallar verir:

*Hər yol axan quru sudu,  
Quru su eşq yuxusudu.*

Və yazır: "Bu tipli şeirləri anlamaq və dərk etmək üçün dönə-dönə oxumaq və öyrəşmək lazımdır".

Mənə belə gəlir ki, şeir ilk oxunuşdan səni tutmursa, onu dönə-dönə oxumağa dəyməz.

"Bölgələrdə ədəbi həyat" toplusu Vaqif Yusiflinin bölgələrdə yaşayan, yazıb-yaradan qələm sahiblərinə həsr etdiyi əsərlərinin bir qismidir. Toplunun çox maraqlı cəhəti ondan ibarətdir ki, tədqiqatçı əvvəlcə ayrı-ayrı bölgələrdə işıq üzü görən topla və müəlliflərin çap olunmuş kitablarını əldə edir, sonra tədqiqat aparır. Tədqiqatçı "Cənub inciləri" başlığı altında verilən yazısında əvvəlcə bu bölgədən çıxan, ədəbiyyətə qovuşan, lakin ədəbi ictimaiyyətin yaxşı xatırladığı Şəker Aslan, Vaqif Hüseynov, Abbasağa, Zeydulla Ağayev, Azad Təlşoğlu, Ağəddin Mansurzadə, Mirkazım Aslan və başqaları barədə xoşməramla söz açır. Sonra isə az tanınan və ya tanınmayan qələm sahiblərini təqdim edir.

Əslində "Cənub inciləri" ayrılıqda böyük tədqiqat işidir. Tədqiqatçının Cənub bölgəsində boya-başa çatdığından, buradakı yazarlarla daha çox ünsiyyətdə olduğundan Lənkəran, Masallı, Astara, Lerik, Yarıdımli, Cəlilabad rayonlarında dünyaya göz açan qələm sahiblərinin yaradıcılığına daha çox yer ayırması təbii, təəccüb doğurmur. İstər-istəməz doğulduğu yer, yurd amili öz işini görür.

Lakin bu başqa bölgə yazarlarına diqqətin azalmasına gətirib çıxarır. Bununla belə, deməliyəm ki, "Bölgələrdə ədəbi həyat" ölkəmizin bütün bölgələrini əhatə edir və ədəbi həyatın səviyyəsini bariz şəkildə göstərir.

Müəllif bir ədəbiyyatçı kimi bəzi bölgələrdə ədəbi həyatın zənginliyinə sevinir, bəzi bölgələrdə isə onun ürəkəçən olmadığına təəssüflənir. Xüsusi vurğulayır ki, ədəbi həyat Naxçıvan, Gəncəbasar və Cənub bölgəsində, xüsusən Cəlilabadda daha zəngindir.

Etiraf edək ki, bölgələrdə yaşayan, yazıb-yaradan istedadlı qələm sahiblərinin ədəbi ictimaiyyətdə təqdim olunmasında Vaqif Yusiflinin zəhməti və xidməti inkar olunmazdır. Tanınmış ədib və şairlər haqqında, Vaqif Yusifli daxil olmaqla həmmiz yazırıq. Tanınmayanları tanımaq isə onun payına düşür.

Somud Vurğunun olduğu iddia edilən aşağıdakı iki misra onun fəaliyyətinə işıq tutur:

*Arxasız arxa ol ki, - dayaq desinlər,  
Arxalıya arxa olma, - yamaq desinlər.*

Tam əminliklə demək olar ki, Vaqif Yusifli ədəbiyyat tarixində görkəmli ədəbiyyatşünas, tənqidçi alim kimi qalmaqlla bərabər, bölgələrdə yaşayan, yazıb-yaradan ədib və şairlərin müqəddir tədqiqatçısı kimi də qalacaqdır.

12.12.16